

Atskaite par dalību COPA/COGECA un Eiropas Komisijas rīkotajā darba grupā:

Augļi un dārzeņi

19.- 20.06.2012., Brisele

Izskatāmais jautājums: TKO reforma pēc 2013.g.

Rezumējums:

Saskaņā ar Parlamenta ziņojumu, pēc 2013.g. tiek plānots palielināt atbalstu RO (ražotāju organizācijām) un to apvienībām (ROA) līdz darbības programmu apjomam 4,6% no apgrozījuma, paredzot no tiem 0,5% krīzes novēršanas pasākumiem. Pašlaik darbības programmas apjoms ir 4,1% no apgrozījuma, no tiem 50% (ES-15) līdzfinansē COM. Jaunajās valstīs COM līdzfinansējums ir 75%. Pašlaik darbības programmu budžets paredz maksimālo daļu krīzes novēršanai 45%, tiek piedāvāts samazināt to līdz 40%. Tāpat tiek piedāvāts atzīšanas kritēriju saraksts, uzskatot par galveno vienu pamatprasību. Attiecībā uz ROA piedāvā vairāk horizontālo prasību. DV jānosaka minimālo biedru skaitu ROA un minimālo apgrozījuma lielumu. Problēmas ar atzīšanas kritērijiem un konkurences likumdošanu. (Latvijai ROA pagaidām nav aktuālas, bet citu pieredzei tāpat jāseko līdzi.) COM piedāvā publiskās konsultācijas par šiem jautājumiem. Anketa ir ievietota internetā, bet darba grupas locekļiem piedāvā vispirms sniegt savas atbildes COPA/COCEGA (C/C) līdz jūlija beigām, lai varētu veidot vienotu pozīciju.

Tāpat tika apspriesta D.Čološa vēstule par krīzes novēršanas mehānismiem. C/C uzskata, ka nav jādala vasaras un ziemas tomāti. Problēmu rada tas, ka vasarā daļa pārstrādei paredzēto tomātu tiek piedāvāti tirgū, kā galda tomāti, bet krīzes novēršanas pasākumi ir paredzēti tikai galda tomātiem. Līdzīgas problēmas ir persikiem un nektarīniem. Latviju šis jautājums praktiski neskar, jo piedāvātas kompensācijas ir tik zemas (maksimāli iespējamais 0,39 LVL/kg laika posmā no 1.novembra līdz 31.maijam un 0,10 LVL/kg no 1.jūnija līdz 30.oktobrim), ka nav vērts pretendēt uz atbalstu. Citu valstu pārstāvji uzskata, ka šādi tiek radīta ražotāju diskriminācija, vienā valstī tomāti ir pakļauti intervencei, citā nē. Tāpat ir grūti aprēķināt faktisko no tirgus izņemto tomātu daudzumu, jo dažādās valstīs ir ļoti atšķirīga pašizmaksa.

Izskatāmais jautājums: Dzīvo organismu patentēšana.

Rezumējums: Pašlaik tiek izskatīta divu selekcijas firmu „Monsanto” un „Syngenta” patenti uz GM brokoļiem un kukurūzu. C/C viedoklis ir, ka nedrīkst pieļaut dzīvo organismu – augu un dzīvnieku – patentēšanu, jo tas ierobežo mazo zemnieku iespējas veikt selekcijas darbu. Ir sagatavota C/C vēstule COM par šo jautājumu.

Izskatāmais jautājums: Sagatavošanās konsultācijām ar Komisiju

Rezumējums:

1) Savā vēstulē D.Čološs atbalsta tā saukto „īso piegādes ķēžu gala patērētājam” izveidi. Tiek apspriesti kvalitātes un pārtikas drošības jautājumi, kā arī speciālas zīmes „Ražots zemnieku sētā” izveide un ieviešana. Vairāku DV pārstāvji ar šo ideju nav apmierināti, jo valstīs, kur ir attīstīta kooperācija ražotāji visu produkciju pārdod caur RO. Savukārt DV ar zemu kooperēšanos pakāpi uzskata, ka pārāk daudz zīmolu tikai mulsina patērētāju un paliek neievēroti. (Latvijas apstākļos papildus marķējums nenodrošina, ka importa prece netiks uzdota par vietējo, bet drīzāk rada papildus izmaksas ražotājam.) Tomēr šī COM nostāja sarežģīt LLKA centienus ierobežot ielu tirdzniecību un „Latvijas dārznieka” centienus novērst patērētāja maldināšanu, norādot mazumtirdzniecībā nepatiesu produkta izcelsmi.

2) Tiek apspriesta ilgtspējīga ražošana un pārtikas produktu izmešana.

C/C vēstulē tiek ierosināts atšķirt jēdzienus „waste” – augu vai ražas atliekas, kas tiek iestrādāti augsnē, kompostēti vai izmantoti biogāzes ražošanai, tātad atgriežas dabas ciklos nenodarot tai kaitējumu no jēdziena „wastage”- sabojājušies pārtikas produkti, kas tiek iznīcināti, kaut gan to ražošanai tika patērēti resursi. Pašlaik gada laikā tiek iznīcināts pārtikas produktu daudzums vidēji 179 kg/cilv. No ražotāja viedokļa šāda produktu iznīcināšana nemaz nav sliktāka par nenovākšanu vai negatavu produktu novākšanu, ja vien ražotājam par produkciju tika samaksāts. Cita lieta, ja neiztirgotu, sabojātu produkciju atgriež lielveikalu tīkli. Tas rada gan kaitējumu videi (kaut vai tikai transporta dēļ), gan zaudējumus ražotājiem. Būtībā tas ir ļoti politisks jautājums, jo no tā, ka ES valstīs samazināsies pārtikas pārdošanas apjomi, bada cietēji citās pasaules valstīs pabaroti netiks. Samazināt sabojājušos pārtikas daudzumu varētu ar precīzāku derīguma termiņa un glabāšanas apstākļu norādi, gan ar mazākiem saiņojumiem.

3) Kavētie maksājumi.

Pašlaik topošās direktīvas tekstā ir paredzēts maksimālais norēķinu termiņš ar piegādātāju 30 dienas, bet tas ir līguma priekšmets starp ražotāju un lielveikalu tīklu vai vairumtirgotāju. Problēma pastāv, bet adekvāta risinājuma ES līmenī pagaidām nav.

4) „Mazie lietojumi”

Pašlaik COM ir iedalījusi 7 milj. EUR „Minor use fund” un ir dibinātas vairākas darba grupas. Aktīvi darbojas pagaidām tikai „Ziedi un dekoratīvie augi”, 26.jūnijā tai ir paredzēta kārtēja sēde. Latvijā anketas no šīs darba grupas pagaidām nāk man, bet laika trūkuma dēļ es uz tām neatbildu. Puķkopji (un augļkopji) par šo jautājumu interesi neizrāda.

Izskatāmais jautājums: Īsās piegādes ķēdes, DG AGRI pārstāvis

Rezumējums:

Saruna par produkcijas realizāciju vietējā, nevis nacionālajā tirgū, nepieciešams kvalitātes atbalsts un atbilstošs marķējums. (Tieši precīzo vietējā produkta marķējumu cenšas panākt „Latvijas dārznieks” Latvijā). Materiāli par šo tēmu ir pieejami DG AGRI mājas lapā. Sīko un mazo ražotāju problēma. Tie neprot tirgot (Latvijā tas ir citādi), piedāvā mazus apjomus, nav apvienojušies RG, neprot sadarboties. Reģionālās ekonomikas veicināšanas jautājums. To attīstībai COM iesaka mainīt vietējās stratēģijas, tostarp LEADER ietvaros. Jāveicina zemnieku izglītošana, tie jāiesaista dalībā kvalitātes shēmās. Pašlaik nav skaidras definīcijas, kas ir „Īsās piegādes ķēdes”. Vai tas ir F2F (Farm to Fork), vai paredz 1-2-3 starpniekus? Cik tieši? Vajadzētu noteikt maksimālo attālumu (km) no ražošanas vietas līdz patērētājam. Jābūt saiknei starp ražošanas vietu un patērētāja uzticēšanos produktam. Nepieciešama sadarbība un apmaiņa ar informāciju (mūsdienu patērētājs ļoti slikti zina, kā patiesībā tiek ražota pārtika). Vienlaikus jānodrošina administratīvā sloga samazināšanās. Jāveicina vietējā ražotāja piekļuve tirgum, tostarp slimnīcām un skolām.

NL iebilst, ka lielražotāji ir apvienoti RO, kur no tiem tiek prasīta disciplīna un noteiktie noteiktās kvalitātes produkcijas apjomi, ko sīkražotāji nespēj nodrošināt. IT piedāvā „garo” un „īso ķēžu” līdzās pastāvēšanos, atstājot izvēli zemnieka ziņā. GE vērš uzmanību, ka starp DV ir lielas atšķirībās un jāveido atsevišķie atbalsta mehānismi „ītajām ķēdēm”.

Patiesībā runa ir par to, vai TKO reformas gaitā atbalsts RO tiks samazināts uz „īso ķēžu” rēķina, vai tām tiks iedalīti atsevišķie līdzekļi. Latvijā būtu izdevīgāk veicināt sīko ražotāju kooperēšanos vai sadarbību ar jau esošajām RG un RO.

Izskatāmais jautājums: Konkurences politika, DG COMP pārstāvis izsaka personisko viedokli (prezentācija)

Rezumējums:

Patērētāja cenas pēdējos gados aug neatkarīgi no ražotāju cenas un inflācijas. Eiropas Parlaments prasa veikt patērētāju cenu monitoringu, sekot ražotāja un patērētāja cenas starpībai, nodrošinot normālas mazumtirdzniecības cenas un pietiekamu ienākumu līmeni ražotājiem, sīkos un vidējos ieskaitot. (pilnu dokumentu paketi skat. <http://ec.europa.eu/competition/ecn/documents.html>). Visvairāk konkurenci ietekme pārstrāde un mazumtirdzniecība. Ražotāju līmenī ir konstatēta karteļu izveide (FR, SP, NL – dārzeņu ražošana, cenu noteikšana), kā arī RO nosaka vienotu cenu. Tāpat karteļu izveide tiek konstatēta vairumtirdzniecībā. Produkcijas cenas izmaiņas dažkārt ierosina fundamentālais tirgus, biežāk karteļi. Lielas problēmas rada negodīga tirdzniecības prakse, tostarp kavētie maksājumi. ES līmenī risinājumu pašlaik neredz,

iesaka vairāk rīkoties nacionālās likumdošanas līmenī. Interesanti, ka vidēji ES dārzenū mazumtirdzniecības cenā tiešas ražošanas izmaksas ir zem 10%, kopējās ražotāja izmaksas zem 30%, visu pārējo veido transports, vairumtirgotāja peļņa un mazumtirgotāja peļņa, kā arī PVN. Zīmīgi, ka lielveikalu tīklu peļņas daļa ir krietni lielāka par vairumtirgotāju peļņas daļu.

Ražotāju pārstāvji uzstāj, ka TKO reformā jāparedz, ka RG un RO netiek pakļauti konkurences likumdošanai. Tiek prasītas COM vadlīnijas par konkurences likumdošanas pielietošanu TKO ietvaros. Tāpat informācijas apmaiņa, tostarp par ražošanas apjomiem, cenām un tirgus attīstības tendencēm, ir ārpus konkurences iestāžu kompetences.

Direktīvas par kavētiem maksājumiem teksts ir ievietots DG AGRI mājas lapā.

Izskatāmais jautājums: DG SANCO pārstāvja atskaite par fitosanitāro jautājumu likumdošanu

Rezumējums:

Ir ieviesta regula EK 882/2004, kas paredz sēklu un stādāmā materiāla, dzīvo augu un augu izcelsmes pārtikas fitosanitāro kontroli, bet tā ir jāvienkāršo operatoru un kontroles institūciju darba atvieglošanai. Jākonsolidē kontrole visā pārtikas ķēdē. Ir gaidāmas izmaiņas sakarā ar TKO reformu. Paredz laboratoriju un analīzes metožu akreditāciju ar pārejas periodu 5 gadi. Paredz visu produktu pārbaudi, pirms tie nonāk ES teritorijā. Ir izstrādāts elektronisks dokuments visām muitas procedūrām robežkontroles veikšanā (tas skar arī Latviju, jo mums ir robežas ar trešajām valstīm). Produktam ienākot ES teritorijā, pārsvarā tiek pārbaudīta dokumentācija un identifikācija. Uz riska analīzes pamata tiek veiktas fiziskas pārbaudes un akcijas neatbilstības gadījumā. Ir ieviesta oficiāla sertificēšanas (augu pases, sēklu etiķetes). Tiek paredzēta visu izmaksu segšana no tirgus operatoru puses, paredzot kompensācijas mikrouzņēmumiem.

DV pārstāvji apšaubā elektronisko dokumentu vešanas iespēju visos robežkontroles punktos, tāpat vērs uzmanību, ka pārtikas produkti (piemēram, ķiploki) bieži ienāk, kā stādāmais materiāls, vai otrādi. Arī šinī gadījumā pastāv kaitīgo sugu invāzijas risks.

Izskatāmais jautājums: Priekšlikumu TKO reformai, Hans van Es (C/C darba grupas „Augļi un dārzeni” vadītājs)

Rezumējums:

Pasākumi krīzes pārvarēšanai jūlijā tiks skatīti Komisijā. Piedāvā samazināt atlīdzību par produktu izņemšanu no tirgus, savukārt palielina kompensācijas likmi no 20% no vidējās tirgus cenas līdz 30%. Sarežģīts jautājums ar tomātiem, tos visvairāk audzē, pārprodukcijas krīzes ir bieži, bet ziemas un vasaras tomātu atlīdzības likmes atšķiras

vairāk nekā 2 reizes. Problēmas ar produkcijas kontroli – pārstrādes tomātus mēdz piedāvāt, kā galda precī un pēc dokumentiem tos grūti atšķirt (tikai ar fiziskām kontrolēm). Komisijas priekšlikumi tiks publicēti jūlija beigās.

Vides aktivisti iebilst pret „zaļo novākšanu”, prasot stingrākus kritērijus „zudumu” direktīvā. Zaļi novākto produktu daudzumu ir grūtu aprēķināt pēc sējumu platības un grūti pārbaudīt aprēķinu pareizību. Piedāvā novirzīt šos līdzekļus vides pasākumiem, ražotāji kategoriski pret.

Pašlaik pastāv zināms juceklis starp divām krīzēm – pārprodukcijas krīze un patērētāju neuzticības pārtikas drošībai krīze (piem., E. Coli problēma 2011.g.) Nepieciešama skaidrāka definīcija, kas ir „krīze”. Pašreizējie krīzes novēršanas mehānismi netiek izmantoti līdz galam un RO ir grūti rast līdzekļus krīzes kompensācijām. Vajadzētu nevis cīnīties ar krīzēm, bet novērst to rašanos. Nepieciešama apdrošināšanas pret krīzēm. Tiek diskutēts, no kādiem līdzekļiem to kompensēt NL un LV uzskata, ka tai jāpaliek RO darbības programmā atbalstāmo izdevumu sarakstā, nedrīkst pieļaut tās pārcelšanu uz 2.pilāra (Lauku attīstību) pasākumiem, jo tad mazie ražotāji (mazie RO) pie šiem līdzekļiem netiks nemūžam.

Tāpat, darba grupas locekļi iebilst pret līdz šim RO darbības programmā iekļauto pasākumu – visu vai daļas – pārcelšanu uz 2.pilāru, jo tas mazinās RO attīstības iespējas.

Attiecībā uz „zaļo komponenti” darba grupas locekļi vienbalsīgi paliek pie viedokļa, ka tās prasības nedrīkst sasaistīt ar SA prasībām. „Zaļās komponentes” ieviešanai jāpaliek brīvprātīgai, jo no RO jau pašlaik tiek prasīti vismaz 2 vides pasākumi.

Kopsavilkums/ leteikumi nākamajam darbam:

Visumā brauciens bija veiksmīgs, jo tika apspriesti arī LV svarīgie jautājumi un tika izmantota iespēja paust mūsu ražotāju viedokli.

Marija Gailīte

Paraksts

